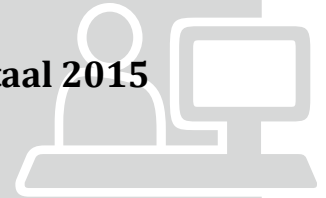

Kwartaalmonitor Zakelijke dienstverlening

Eerste kwartaal 2015

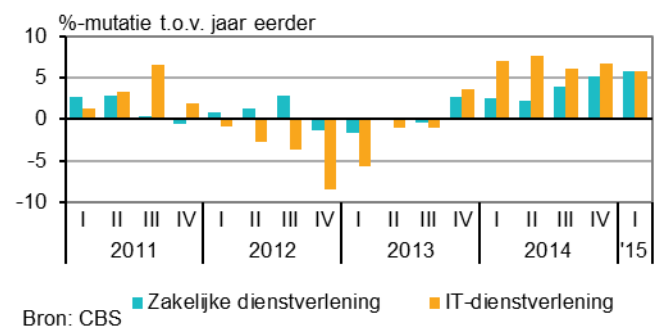
Zakelijke dienstverleners behalen meer omzet in eerste kwartaal 2015

- IT-dienstverlening: omzetstijging houdt aan
- Juridische en administratieve dienstverlening: opleving accountants van korte duur
- Architecten- en ingenieursbureaus: omzetgroei versnelt
- Reclame- en marktonderzoekbureaus: omzetstijging voor marktonderzoekers
- Schoonmaakbedrijven en hoveniers: meer omzet voor hoveniers en schoonmaakbranche
- Uitzendbranche en arbeidsbemiddeling: bijna twee jaar omzetgroei uitzendbranche
- Uitgelicht: bedrijfsresultaat accountancy afgenomen

In het eerste kwartaal van 2015 nam de omzet van de zakelijke dienstverleners met 5,9 procent toe ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar. De groei was sterker dan in de voorgaande vijf kwartalen waarin de omzet met gemiddeld 3,3 procent toenam. De IT-dienstverleners boekten nagenoeg dezelfde omzetgroei als de overige zakelijke dienstverleners. Naast de omzetontwikkeling geven ook andere indicatoren een positief beeld over het eerste kwartaal: er waren meer vacatures dan een kwartaal eerder en het ondernemersvertrouwen was per saldo, net als vorig kwartaal, positief. Het aantal faillissementen was daarentegen iets hoger dan een kwartaal eerder. Over het tweede kwartaal van 2015 zijn de zakelijke dienstverleners overwegend positief gestemd. Zo verwachten zij per saldo een verbetering van het economisch klimaat, hogere omzet en meer werkgelegenheid.

Omzetontwikkeling zakelijke en IT-dienstverleners

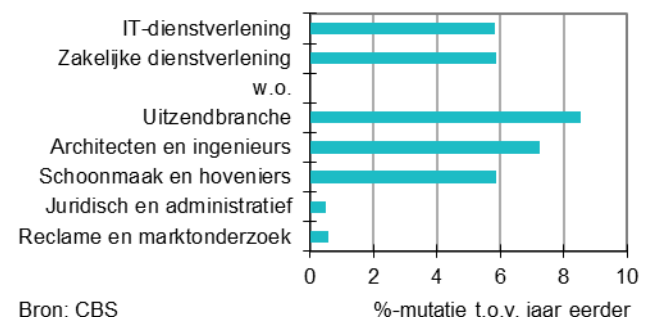
StatLine: [Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling](#)
StatLine: [Informatie en communicatie; omzetontwikkeling](#)

Sterkste groei sinds 2008

De zakelijke dienstverleners hebben in het eerste kwartaal 5,9 procent meer omgezet dan een jaar eerder. Sinds eind 2008 is de omzetgroei van de zakelijke dienstverleners niet meer zo sterk geweest. Bij de meeste branches in de zakelijke dienstverlening werd dit kwartaal groei gemeten. Alleen accountants- en reclamebureaus deden geen goede zaken; hun omzet nam met respectievelijk 1,6 en 0,6 procent af ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar.

De omzetgroei van de IT-dienstverleners was in het eerste kwartaal 5,8 procent. De groei was daarmee minder sterk dan in de voorgaande vier kwartalen toen de omzet met gemiddeld 6,9 procent toenam.

Omzetontwikkeling IT- en zakelijke dienstverleners, eerste kwartaal 2015

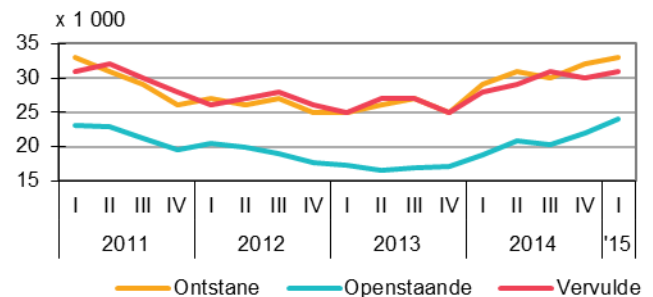
StatLine: [Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling](#)
StatLine: [Informatie en communicatie; omzetontwikkeling](#)

Werkgelegenheid zakelijke dienstverlening verbeterd

In het eerste kwartaal van 2015 zijn binnen de zakelijke dienstverlening duizend vacatures meer ontstaan dan in het voorgaande kwartaal. Er zijn 33 duizend vacatures bijgekomen, een kwartaal eerder bedroeg dit aantal 32 duizend. Er werden 31 duizend vacatures vervuld, ook duizend meer dan in het voorgaande kwartaal. Het aantal openstaande vacatures kwam uit op ruim 24 duizend, ruim 2 duizend meer dan een kwartaal eerder.

Eind maart waren er 125 duizend vacatures in heel Nederland, 6 duizend meer dan een kwartaal eerder. Vergeleken met een jaar eerder waren er 20 duizend extra vacatures. Het aantal vacatures nam zeven kwartalen op rij toe. Het totale aantal vacatures, zowel voor de gehele economie als voor de zakelijke dienstverlening, is nog steeds maar de helft van de recordaantallen tijdens de hoogtijdagen in 2007 en 2008.

Aantal vacatures zakelijke dienstverlening

Bron: CBS

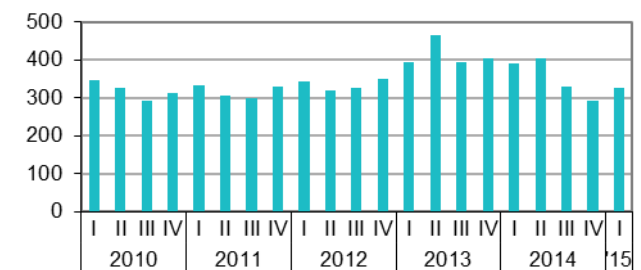
StatLine: [Vacatures](#)

Aantal faillissementen iets hoger dan vorig kwartaal

Het aantal faillissementen in de zakelijke dienstverlening was in het eerste kwartaal 35 hoger dan een kwartaal eerder. De afgelopen jaren werden er voor de zakelijke dienstverlening in een eerste kwartaal steeds meer faillissementen uitgesproken dan in een vierde kwartaal. De toename van het aantal failliete bedrijven gold niet voor alle zakelijke dienstverleners. Zo gingen er minder beveiligings- en schoonmaakbedrijven failliet dan een kwartaal eerder.

Ten opzichte van een jaar geleden gingen er in het eerste kwartaal minder bedrijven failliet binnen de zakelijke dienstverlening, de daling bedroeg 16 procent. De afname in de managementadviesbranche was met 25 procent minder faillissementen het grootst.

Uitgesproken faillissementen zakelijke dienstverlening

Bron: CBS

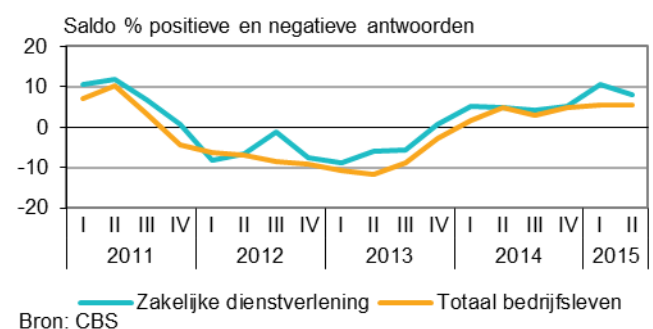
StatLine: [Uitgesproken faillissementen](#)

Vertrouwen zakelijke dienstverleners al anderhalf jaar positief

Het vertrouwen onder de zakelijke dienstverleners was aan het begin van het tweede kwartaal opnieuw positief, maar was wel iets afgenomen. Een kwartaal eerder lag het vertrouwen op de hoogste stand in bijna vier jaar tijd. Desondanks is het ondernemersvertrouwen nu al anderhalf jaar positief. Verbeterde economische omstandigheden en een groeiende omzet in 2014 droegen bij aan het betere sentiment.

Het ondernemersvertrouwen van het totale Nederlandse bedrijfsleven kwam aan het begin van het tweede kwartaal op hetzelfde positieve niveau uit als een kwartaal eerder. Vanaf 2014 gaat het vertrouwen van de zakelijke dienstverleners redelijk gelijk op met de rest van het bedrijfsleven. Aan het begin van 2015 was het vertrouwen van de zakelijke dienstverleners iets groter.

Ondernemersvertrouwen (seizoensgecorrigeerd)

Bron: CBS

StatLine: [Ondernemersvertrouwen](#)

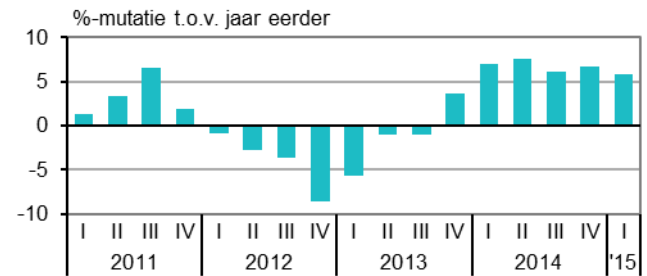
IT-dienstverlening

Omzetstijging IT-dienstverleners houdt aan

In het eerste kwartaal van 2015 hebben de IT-dienstverleners 5,8 procent meer omzet behaald dan in dezelfde periode een jaar eerder. De stijging die eind 2013 startte, heeft flink doorgezet. Hiermee ontwikkelt de omzet van de IT-dienstverleners zich vergelijkbaar met de omzet van de zakelijke dienstverlening als geheel. Ook die stijgt al zes kwartalen op rij en de groei is de afgelopen twee kwartalen van dezelfde orde van grootte.

Naast een stijging van de omzet, zien we in de IT-dienstverlening ook een sterke stijging van het aantal bedrijven. In 2014 groeide het aantal IT-dienstverleners met 4 procent tot een totaal van ruim 38 duizend bedrijven.

Omzetontwikkeling IT-dienstverlening

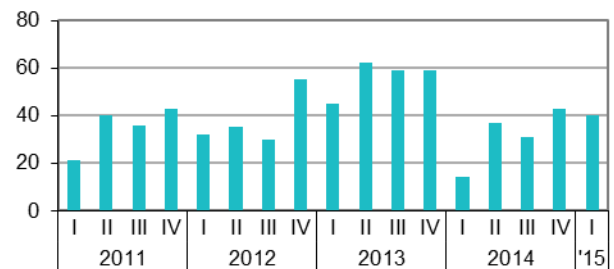
Bron: CBS

StatLine: Informatie en communicatie; omzetontwikkeling

Aantal faillissementen IT-dienstverleners constant

In het eerste kwartaal van 2015 gingen er 40 IT-dienstverleners failliet. Ten opzichte van een kwartaal eerder, waarin 43 bedrijven failliet gingen, is dit een afname van 7,5 procent. Het aantal faillissementen in het eerste kwartaal van 2015 was drie keer groter dan in hetzelfde kwartaal van vorig jaar. Met slechts 14 faillissementen was het aantal toen uitzonderlijk laag.

Uitgesproken faillissementen IT-dienstverlening

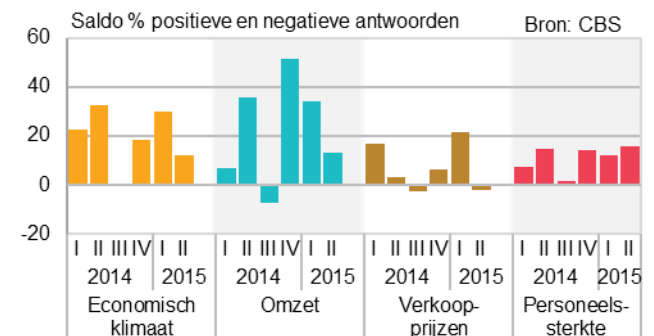
Bron: CBS

StatLine: Uitgesproken faillissementen

Groeiverwachtingen IT-dienstverleners getemperd

IT-dienstverleners zijn ook over het tweede kwartaal van 2015 positief gestemd, maar er zit wel een tempering in de groeiverwachting. Per saldo denkt bijna een achtste van de IT-dienstverleners dat het economisch klimaat in het lopende kwartaal verder zal verbeteren; vorig kwartaal was dat nog 30 procent. Er wordt per saldo nog steeds omzetgroei verwacht, maar wel door minder ondernemers dan vorig kwartaal. De verwachtingen voor het economisch klimaat en de omzet zijn ook minder positief dan in dezelfde periode vorig jaar. Ondernemers blijven ongeveer even optimistisch over de werkgelegenheid; per saldo denkt bijna 16 procent van de IT-dienstverleners meer personeel in te gaan zetten.

Verwachtingen IT-dienstverleners

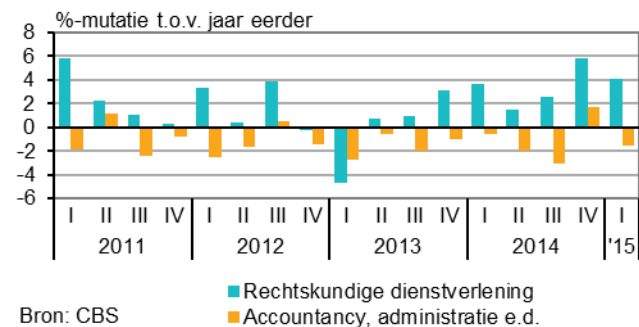
StatLine: Conjuntuurenquête Nederland

Juridische en administratieve dienstverlening

Opleving accountants van korte duur

In het eerste kwartaal van 2015 daalde de omzet in de administratieve dienstverlening, waaronder de accountants, met 1,6 procent. De opleving in het vorige kwartaal, waarin de omzet met 1,7 procent toenam, heeft hiermee geen vervolg gekregen. Op jaarbasis daalt de omzet van de administratieve dienstverleners al 5 jaar op rij. Binnen de administratieve dienstverlening vormen de (register)accountants, boekhoudkantoren, belastingconsulenten en overige administratiekantoren de belangrijkste dienstverleners. Bij de rechtskundige dienstverleners steeg de omzet in het eerste kwartaal met 4,1 procent vergeleken met een jaar eerder. Dit was de achtste omzetstijging op rij. Wel is de stijging nu lager dan in het voorgaande kwartaal waarin de omzet nog met bijna 6 procent toenam.

Omzetontwikkeling juridische en administratieve diensten

Bron: CBS

StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

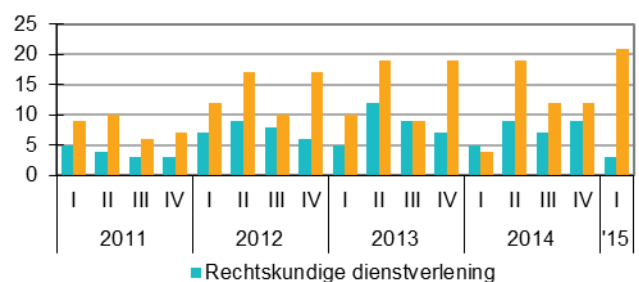
Meer faillissementen voor accountants

Het aantal uitgesproken faillissementen onder administratieve dienstverleners zoals accountants steeg in het eerste kwartaal met 75 procent ten opzichte van het voorgaande kwartaal. Er gingen 21 bedrijven failliet; dit was het hoogste aantal in de afgelopen 5 jaar.

Bij de rechtskundige dienstverleners ligt het aantal faillissementen standaard een stuk lager. Hier gingen het afgelopen kwartaal slechts 3 bedrijven failliet: een forse daling ten opzichte van het voorgaande kwartaal waarin 9 bedrijven over de kop gingen.

In het eerste kwartaal van 2015 telde de administratieve dienstverlening ruim 30 duizend bedrijven en de rechtskundige dienstverlening bijna 16 duizend bedrijven.

Uitgesproken faillissementen juridische en administratieve diensten

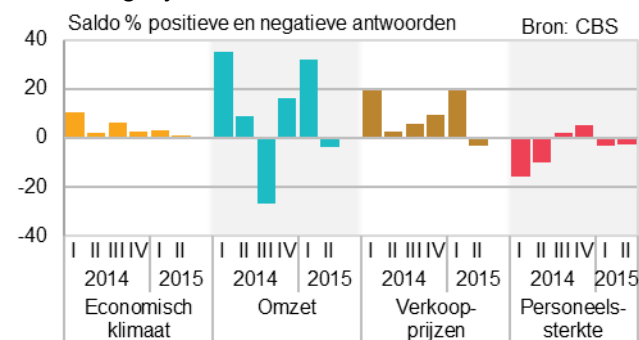
Bron: CBS

StatLine: Uitgesproken faillissementen

Ondernemers niet uitgesproken positief of negatief

In de juridische en administratieve dienstverlening houden optimisten en pessimisten elkaar in evenwicht. Negen van de tien ondernemers verwachten dat het economisch klimaat in het tweede kwartaal niet verandert. Met -4 zijn de omzetverwachtingen per saldo negatief. Dit staat in contrast met de omzetverwachtingen van vorig kwartaal. Ook in vergelijking met hetzelfde kwartaal vorig jaar is dit een verslechtering. Er wordt weinig verandering verwacht in de verkoopprijzen. De balans slaat net door naar een negatief saldo voor wat betreft de prijsontwikkeling. Dat is voor het eerst in anderhalf jaar tijd. Op het gebied van personeelssterkte wordt met een saldo van -3 ook weinig verandering verwacht. Een jaar geleden waren de ondernemers nog een stuk negatiever over de werkgelegenheid.

Verwachtingen juridische en administratieve diensten

StatLine: Conjuncturenquête Nederland

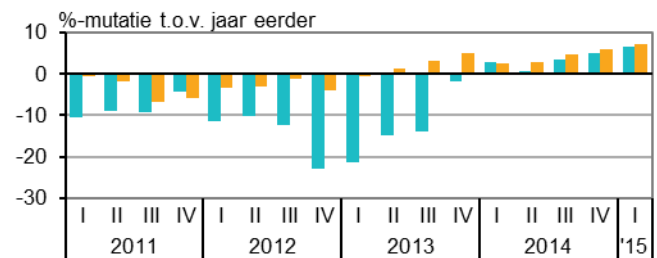
Architecten- en ingenieursbureaus

Omzetgroei versnelt

In het eerste kwartaal van 2015 steeg de omzet van de architectenbureaus met 6,7 procent ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. Na 5 jaar van omzetzakeringen was dit het vijfde kwartaal op rij dat de omzet steeg. Hierbij zien we de omzetgroei de laatste drie kwartalen steeds groter worden. Ook de ingenieursbureaus kenden een goed eerste kwartaal: de omzet steeg met 7,3 procent. Net als de architecten zien ook de ingenieurs de omzetgroei de laatste kwartalen versnellen.

Recente ontwikkelingen in de bouwnijverheid zorgen voor optimisme in beide branches. De omzet in de bouw groeide in het eerste kwartaal, het aantal verleende bouwvergunningen steeg sterk en er werden meer nieuwbouwwoningen opgeleverd.

Omzetontwikkeling architecten- en ingenieursbureaus

Bron: CBS Architectenbureaus Ingenieursbureaus

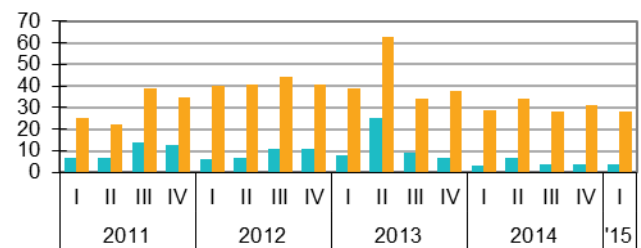
StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

Aantal faillissementen blijft laag

In het eerste kwartaal van 2015 gingen 4 architectenbureaus failliet. Hiermee wordt de lijn van lage aantallen faillissementen uit 2014 voortgezet. In de periode 2011-2013 lagen de aantallen faillissementen gemiddeld twee tot drie keer zo hoog.

Bij de ingenieurs gingen in het eerste kwartaal 28 bedrijven failliet: een daling ten opzichte van een kwartaal eerder van bijna 10 procent. Dit aantal ligt in lijn met 2014 waarin gemiddeld 30 bedrijven per kwartaal failliet gingen. In 2012 en 2013 lag het gemiddelde aantal nog ruim boven de 40.

Uitgesproken faillissementen architecten- en ingenieursbureaus

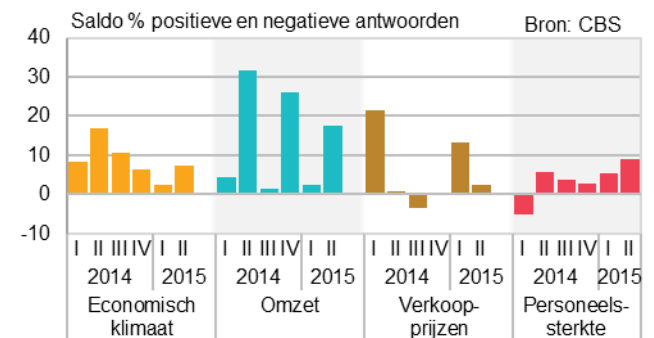
Bron: CBS Architectenbureaus Ingenieursbureaus

StatLine: Uitgesproken faillissementen

Verwachtingen architecten en ingenieurs positief

De architecten en ingenieurs zijn positief gestemd in hun verwachtingen voor het tweede kwartaal. Er wordt per saldo op groei van de omzet gerekend. Er zijn weliswaar meer ondernemers die groei verwachten dan ondernemers die een omzetzakering verwachten. Dit is vooral een seizoenseffect, in een tweede kwartaal wordt elk jaar groei verwacht. Vergeleken met dezelfde periode vorig jaar zijn architecten en ingenieurs juist minder positief in hun omzetverwachtingen. Het aantal ondernemers dat verwacht dat het economisch klimaat gaat verbeteren, is per saldo weer wat groter dan vorig kwartaal. Per saldo verwacht bijna één op de tien ondernemers een uitbreiding van het personeelsbestand in het tweede kwartaal van 2015. Daarmee is de personeelsverwachting weer gunstiger dan in voorgaande kwartalen. Het herstel van het economisch klimaat in de bouw vertaalt zich in optimisme in de architecten- en ingenieursbranche.

Verwachtingen architecten- en ingenieursbureaus

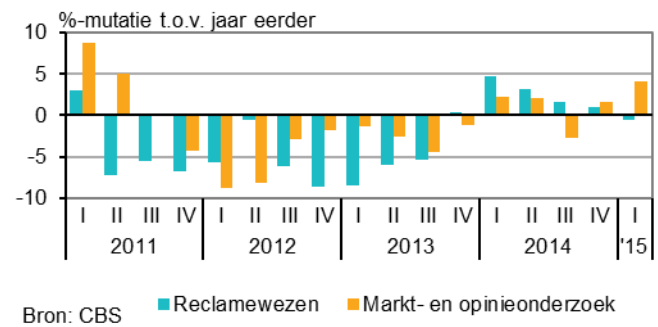
Bron: CBS
StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

Reclame- en marktonderzoekbureaus

Omzetstijging voor marktonderzoekers

In het eerste kwartaal van 2015 steeg de omzet van markt- en opinieonderzoekbureaus met ruim 4 procent: de grootste omzetstijging sinds het tweede kwartaal van 2011. Markt- en opinieonderzoekbureaus profiteerden van een groeiend vertrouwen in de economie. Na twee jaar van forse omzetsdalingen werd door de marktonderzoekers in 2014 voorzichtig de weg omhoog weer ingezet en dit kreeg een vervolg in het eerste kwartaal van 2015. De reclamebranche noteerde in het eerste kwartaal een omzetsdaling van 0,6 procent. Het positief afgesloten jaar 2014 heeft hiermee in 2015 geen vervolg gekregen. Dit mindere resultaat in het eerste kwartaal kwam niet geheel als een verrassing omdat de omzetgroei in de loop van 2014 al afvlakte.

Omzetontwikkeling reclamewezen en marktonderzoek

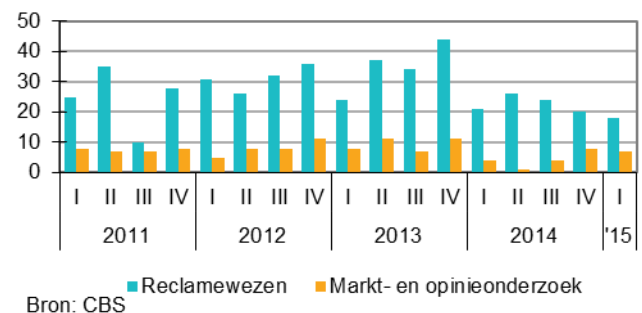
Bron: CBS
StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

Lichte daling aantal faillissementen

Het aantal faillissementen is in het eerste kwartaal van 2015 licht gedaald ten opzichte van een kwartaal eerder. In de reclamebranche gingen 18 bedrijven failliet tegen 20 bedrijven in het kwartaal ervoor. In de marktonderzoeksbranche gingen 7 bedrijven over de kop, een kwartaal eerder waren dit er 8. Hiermee blijft het aantal uitgesproken faillissementen in beide branches, net als in 2014, laag.

In het eerste kwartaal van 2015 waren er ruim 29 duizend bedrijven actief in de reclame en ruim 5,5 duizend in markt- en opinieonderzoek. Voor beide branches is dit aantal iets hoger dan een jaar eerder.

Uitgesproken faillissementen reclamewezen en marktonderzoek

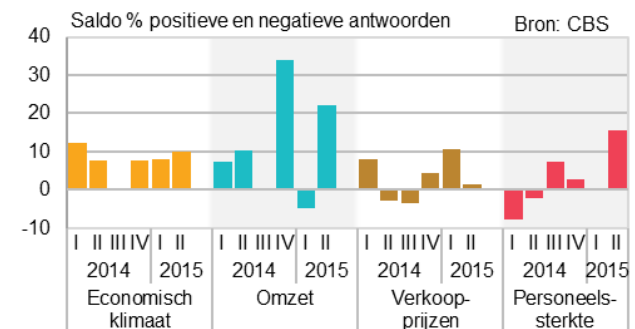

Bron: CBS
StatLine: Uitgesproken faillissementen

Stemming gunstiger dan vorig kwartaal

Ondernemers in de reclame- en marktonderzoekbranche zijn in hun verwachtingen voor het lopende kwartaal positiever dan drie maanden geleden. Het sterkst verbeterde de omzetverwachting. Per saldo verwacht 22 procent van de ondernemers een omzetgroei, terwijl er vorig kwartaal per saldo juist een omzetsdaling verwacht werd. Overigens spelen seizoenseffecten hier een rol. Meer ondernemers in deze branche verwachten in het tweede kwartaal nieuwe mensen aan te nemen. Hierover zijn zij optimistischer dan in de afgelopen anderhalf jaar. De verwachtingen over het economisch klimaat blijven positief en de verkoopprijzen zullen naar verwachting in het tweede kwartaal gelijk blijven.

Verwachtingen reclamewezen- en marktonderzoek

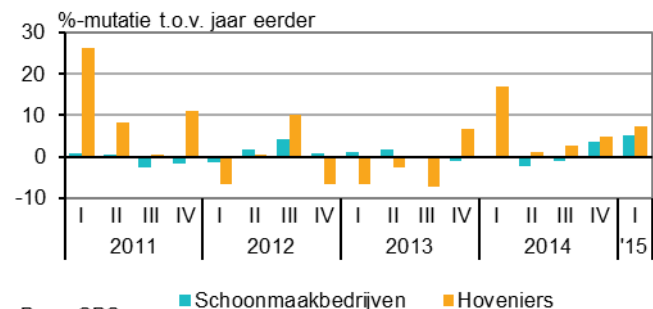
Bron: CBS
StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

Schoonmaakbedrijven en hoveniers

Meer omzet voor hoveniers en schoonmaakbranche

De hoveniersbedrijven hebben in het eerste kwartaal 7,5 procent meer omgezet dan een jaar eerder. De relatief zachte en zonnige winter droegen positief bij aan dit resultaat. De omzetgroei was in het eerste kwartaal van 2015 groter dan gemiddeld over 2014, toen de omzet gemiddeld met 6,4 procent per kwartaal toenam. Ook de schoonmaakbedrijven boekten meer omzet in het eerste kwartaal van dit jaar. Met 5,3 procent groeide de omzet harder dan eind vorig jaar. In het vierde kwartaal van 2014 was er voor de schoonmaakbranche, na 5 kwartalen omzetkrimp, sprake van een omslag en groeide de omzet met 3,6 procent. Deze opleving heeft begin 2015 een vervolg gekregen. Zowel de bedrijven in de industriële reiniging als in de interieurreiniging deden dit kwartaal betere zaken.

Omzetontwikkeling schoonmaakbedrijven en hoveniers

Bron: CBS

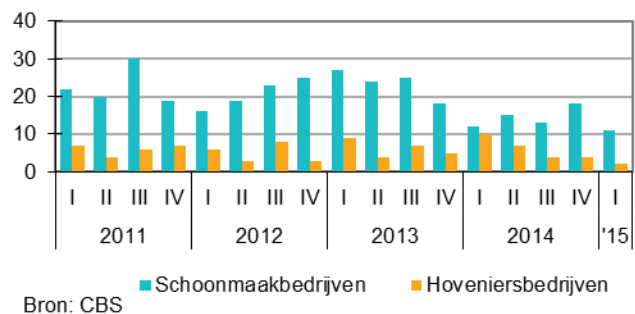
StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

Aantal faillissementen bijna gehalveerd

In het eerste kwartaal zijn 13 schoonmaak- en hoveniersbedrijven failliet gegaan, dit is een afname van ruim 40 procent ten opzichte van een kwartaal eerder. Ook ten opzichte van een jaar eerder is het aantal faillissementen bijna gehalveerd.

De meeste faillissementen werden dit kwartaal uitgesproken in de schoonmaakbranche. Hier ging het aantal faillissementen van 18 in het vierde kwartaal van 2014 naar 11 in het eerste kwartaal van 2015. In de hoveniersbranche nam het aantal faillissementen af van 4 naar 2.

Uitgesproken faillissementen schoonmaakbedrijven, hoveniers e.d.

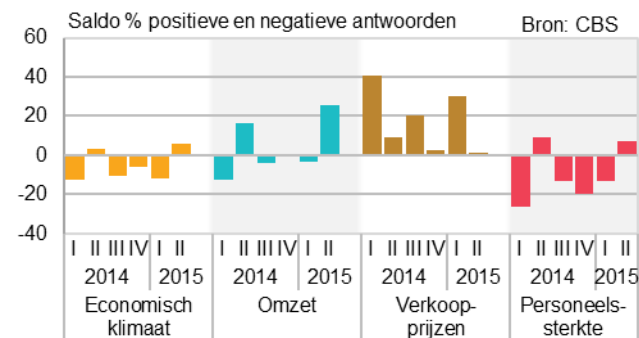
Bron: CBS

StatLine: Uitgesproken faillissementen

Ondernemers verwachten lichte groei van activiteiten

Na drie kwartalen waarin de verwachtingen voor zowel het economisch klimaat, de omzet als de personeelssterkte negatief waren, wordt nu weer groei verwacht. Vooral de omzetverwachting verbeterde aanzienlijk. Per saldo verwacht één op de vier ondernemers in deze branche een omzetgroei in het tweede kwartaal. De positieve verwachtingen worden grotendeels veroorzaakt door een seizoenseffect. Maar ondernemers zijn ook over het economisch klimaat en de omzet positiever dan in dezelfde periode vorig jaar; een signaal dat ook in deze branches sprake is van economisch herstel. Er zal per saldo naar verwachting weinig veranderen aan de verkoopprijzen.

Verwachtingen schoonmaakbedrijven, hoveniers e.d.

StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

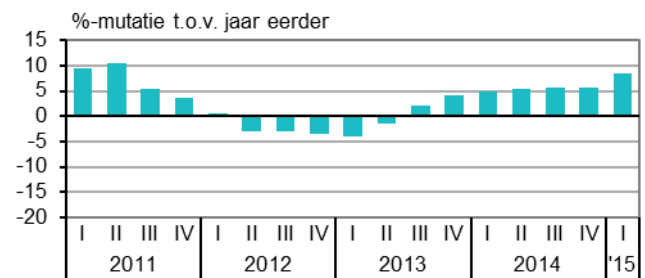
Uitzendbranche en arbeidsbemiddeling

Bijna twee jaar omzetgroei uitzendbranche

In het eerste kwartaal steeg de omzet van de arbeidsbemiddeling, uitzendbureaus en personeelsbeheer ten opzichte van een jaar eerder. Met 8,6 procent was de groei nog sterker dan in de voorgaande kwartalen. Sinds het derde kwartaal van 2013 steeg de omzet van de uitzendbranche onafgebroken en de groei was elk kwartaal groter.

In totaal nam het aantal banen op de Nederlandse arbeidsmarkt met 6 duizend toe in het eerste kwartaal. Dit was het vierde achtereenvolgende kwartaal met banengroei. De banengroei was het sterkst bij de uitzendbureaus.

Omzetontwikkeling uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling

Bron: CBS

StatLine: Zakelijke dienstverlening; omzetontwikkeling

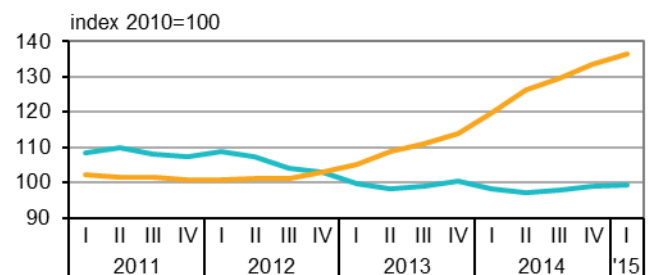
Stijging uitzenduren houdt aan

In het eerste kwartaal van 2015 steeg het aantal uitzenduren met 1,1 procent ten opzichte van het kwartaal ervoor. Het aantal uitzenduren neemt al twee jaar op rij toe. Net als in de voorgaande twee kwartalen zijn zowel de uren in langlopende als kortlopende contracten gestegen, maar de toename is minder sterk dan in het vierde kwartaal van 2014.

In het eerste kwartaal van 2015 werkten er 225 duizend uitzendkrachten in Nederland.

1) Het basiscontract zonder uitzendbeding staat bekend als "fase A" en telt maximaal 78 weken. Uitzenduren in fase B en C zijn in de vorm van langere contracten waarbij de uitzendkrachten voor bepaalde respectievelijk onbepaalde tijd in dienst zijn van het uitzendbureau.

Seizoengecorrigeerde indexcijfers van de uitzenduren

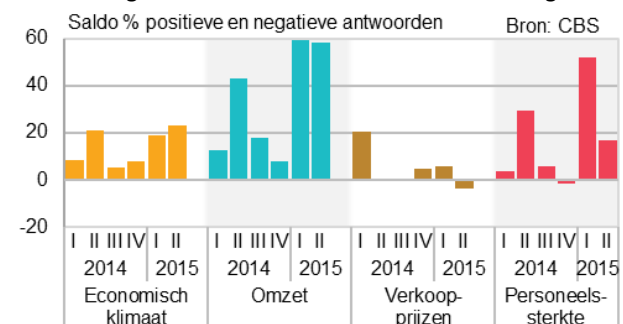
Bron: CBS

StatLine: Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling; ontwikkeling omzet en uren

Uitzendbranche profiteert van herstel economie

De uitzendbranche profiteert sterk van het economisch herstel. In een tijd dat werkgevers nog voorzichtig zijn met het in dienst nemen van personeel, is het inhuren van uitzendkrachten een logische stap. Dat is te zien aan de omzetverwachtingen. Alle ondernemers melden een gelijkblijvende of groeiende omzet in het tweede kwartaal van dit jaar. 58 procent van de ondernemers verwacht een toename van de omzet, 42 procent verwacht een gelijke omzet. Vorig kwartaal waren de ondernemers ook opvallend positief over hun omzetverwachtingen. Ook de verwachtingen voor het economisch klimaat zijn positief: per saldo denkt een kwart van de ondernemers dat het economisch klimaat verder verbetert. Onder deze gunstige marktomstandigheden worden nauwelijks prijsveranderingen verwacht.

Verwachtingen uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling

StatLine: Conjunctuurenquête Nederland

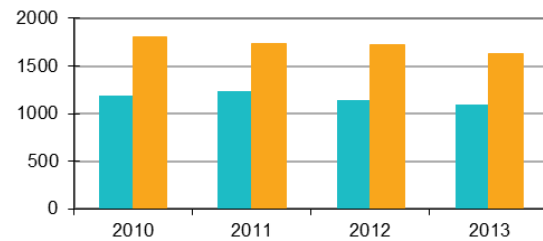
Uitgelicht

Bedrijfsresultaat accountancy afgenomen

Net als voor veel andere zakelijke dienstverleners, nam ook het bedrijfsresultaat van accountants af in de periode 2010-2013. Het bedrijfsresultaat daalde van 1,8 miljard euro in 2010 naar 1,6 miljard in 2013; een afname van ruim 10 procent. Het bedrijfsresultaat van de rechtskundige dienstverleners daalde in deze periode met bijna 8 procent iets minder hard. Accountants bespaarden tussen 2010-2013 op een aantal kostenposten, zoals energie, huisvesting en inkoop, maar de opbrengsten in de branche daalden met 3 procent harder dan dat er bespaard werd. Bij rechtskundige dienstverleners werd alleen op de inkoopwaarde iets bespaard, de overige bedrijfskosten namen tussen 2010 en 2013 toe. Deze informatie en meer over andere zakelijke dienstverleners, vindt u door op de link hiernaast te klikken.

Bedrijfsresultaat juridische en administratieve dienstverleners

x mln euro

Bron: CBS

■ Rechtskundige dienstverlening
■ Accountancy, administratie e.d.

[StatLine: Dienstverlening; arbeids- en financiële gegevens](#)

Opmerkingen betreffende deze publicatie

- Deze publicatie is samengesteld op basis van cijfers zoals die op 9 juni 2015 beschikbaar waren. Mogelijk zijn er op het moment van lezen actuelere cijfers beschikbaar, deze kunt u vinden via de links onder de grafieken.
- De cijfers zijn doorgaans niet gecorrigeerd voor seizoensinvloeden. Indien dit wel het geval is staat dit aangegeven in de tekst/grafiek.

Colofon

Tekst sector bedrijfsstatistieken Den Haag (EBD)

Datum 9 juni 2015

Meer informatie

CBS Infoservice: [infoservice online](#)
Telefonisch (09.00-17.00): 088 5707070

Media:

CBS Persdienst: persdienst@cbs.nl
Telefonisch: 070 3374444